

ПЕРЕМОГА УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ: КРАХ МОДЕЛІ КОМПРАДОРСЬКОГО КАПІТАЛІЗМУ?

UKRAINIAN REVOLUTION VICTORY: COMPRADOR CAPITALISM MODEL CRASH?

Модель компрадорського капіталізму (під компрадорським капіталізмом слід розуміти тотальне домінування в суспільстві чиновників-бюрократів і бізнесменів-олігархів, які здобули свій капітал на купівлі-продажу вітчизняних природних ресурсів і торгівлі іноземними товарами та зберігають свої статки в іноземних банках) зародилася ще в середині 90-х років минулого століття, коли колишня комуно-партійна номенклатура на чолі з Леонідом Кравчуком та Леонідом Кучмою створила передумови для перерозподілу власності, що була сформована титанічною працею багатьох поколінь, на користь вузького кола осіб. На тлі демократичних перетворень та непопулярних ринкових реформ у наших сусідів (діяльність урядів Тадеуша Мазовецького в Польщі та Вацлава Клауса в Чехії) це виглядало свого роду реставрацією абсолютної влади вищого управлінського істеблішменту в партнерстві з напівкримінальним олігархатом.

Основне кліше монетаристів, що надлишкова маса грошей в обігу – причина всіх бід розвитку економіки, виправдало себе лише в країнах зі стійкими інститутами ринкової економіки та в країнах з перехідною економікою, які отримали унікальні преференції від головних світових донорів (яскравий приклад – Польща). В Україні романтизація монетаризму як базового інструменту макроекономічного регулювання в 90-х роках призвела до зубожіння переважної більшості населення та надмірних деформацій у структурі господарського комплексу.

Одним із чинників макроекономічної стабілізації на початку 2000-х років була сприятлива кон'юнктура на глобальних ринках чорної металургії та хімії, що викликало зростання надходжень доларової маси в національну економіку, оскільки вітчизняні підприємства названих галузей збільшували експортні поставки. Сприятлива кон'юнктура на глобальних сировинних ринках – запорука економічної могутності більшості країн – основних експортерів сировини та продуктів її первинної переробки. А коли ціни на сировину падають, то економіка починає переходити у фазу рецесії. Це жорстокі реалії функціонування квазіринкових економік, у тому числі й української.

Помаранчева революція 2004 року не виправдала сподівань пересічних українців, оскільки тодішні вожді протестного електорату Віктор Ющенко та Юлія Тимошенко, ставши владою, почали підклимні війни для здобуття абсолютної влади. **Тому законним було повернення до влади кучмістів на чолі з Віктором Януковичем.**

За період з 2010 по 2014 рік, коли при владі був уряд «професіоналів», соціально-економічне становище пересічних українців ще більше погіршилося: малий і середній бізнес під податковим тиском почав згортати свою діяльність; сільськогосподарські виробники у переважній більшості так і не отримали належної державної підтримки для забезпечення конкурентоспроможності своєї продукції; в різних регіонах процвітало масове рейдерство, що призвело до краху ще вчора

прибуткових виробництв; для багатьох категорій громадян було скасовано пільги. При цьому підвищувався рівень капіталізації бізнесу основних фінансових груп, які знаходилися під патронатом олігархів та осіб з вищого керівництва країни.

Одним з основних лозунгів протестів пересічних українців проти уряду Януковича-Азарова було припинення дискримінаційної політики відносно малого та середнього бізнесу, а також покращення умов життєдіяльності найменш захищених верств населення. **Колишній уряд зробив небачені у світовій практиці преференції для українських олігархів, які отримували надприбутки при масовому зубожінні народу.**

Тривалий період уряд Азарова спекулював ідеєю зближення з Європейським Союзом задля прискорення модернізації національної економіки і переходу на європейські стандарти життя. Але, як показали результати Вільнюського саміту, реальних намірів щодо інтеграції в європейський простір влада регіоналів не мала, що викликало невдоволення пересічних українців, особливо найбільш креативної частини – студентства. Зухвале побиття студентів 30 листопада й стало каталізатором масового протесту українців проти тодішньої влади. Тривале протистояння між можновладцями та українцями завершилося перемогою народного гніву. **Ціна перемоги – загибель багатьох людей внаслідок зухвалого розстрілу снайперами. Український народ назвав загиблих Небесною сотнею, яка стала символом Нової України, хочеться вірити, що це буде Україна без свавілля групи осіб – узурпаторів найвищої державної влади.**

Надзвичайно велика кількість експертів та представників певних таборів українського політикуму висловлювали думки щодо неможливості на тлі революційної ейфорії сформувати уряд справжніх професіоналів. Тим більше Майдан хоче бачити в уряді своїх безпосередніх учасників, які довели на ділі свою прихильність демократичним цінностям та українському народу.

Представлення персонального складу майбутнього уряду показало протилежне. Координаторам формування вищого органу виконавчої влади вдалося запропонувати кандидатури на ключові міністерства, які мають колосальний досвід управлінської роботи і при цьому не були пов'язані з незаконними оборотками уряду «професіоналів».

Найбільш яскраво це підтверджує висунення Майданом на посаду міністра фінансів Олександра Шлапака, який тривалий період працював у вищій ланці управління КБ «Приватбанк», міністром економіки України, заступником голови правління Національного банку України, першим заступником глави секретаріату Президента України.

На даний момент українська економіка перебуває у надзвичайному скрутному становищі, що потребує застосування дієвих антикризових заходів шляхом перегляду пріоритетів грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики для

призупинення процесів фінансової дестабілізації та переведення більшості сегментів національного господарства у звичний ритм роботи. Досвід Олександра Шлапака при цьому, звісно, дуже потрібний.

Нове керівництво Верховної Ради та Кабінету Міністрів активно розпочало перетворення всієї владної машини з метою надання їй сучасних обрисів, як це є в усьому цивілізованому світі. Заслугує поваги рішення уряду про розпродаж автопарку вищого виконавчого органу та тотальну економію при організації закордонних візитів вищих посадових осіб. Уряд запроваджує спеціальний режим використання коштів місцевих бюджетів і скасовує податкові преференції, спрямовані на розвиток певних галузей економіки. Згідно зі спецрежимом використання коштів місцевих бюджетів, який вирішив ввести Кабінет Міністрів України, здійснення будь-яких витрат може здійснюватися тільки після завершення розрахунків щодо зарплат і за енергоносії.

Прикметною рисою перших днів нового уряду стало те, що його керманічі не бояться робити непопулярні рішення, вкрай необхідні для стабілізації національної економіки. **За словами прем'єр-міністра, Уряд України виконає всі вимоги МВФ та отримає нові кредити, а знижки на російський газ на другий квартал цього року не очікуватиме.** Спустошені казначейські рахунки внаслідок розбалансованої політики уряду Азарова примушують новий уряд шукати додаткові джерела наповнення Державного бюджету України.

Основним деструктивним моментом розвитку національної економіки в нинішніх умовах виступила паніка на валютному ринку та ринку банківських послуг унаслідок знецінення гривні. Одним з об'єктивних чинників здешевлення гривні стала політика дорогого долара, спрямована на збереження існуючого розриву між високорозвиненими капіталістичними країнами та країнами, що розвиваються. Зниження ціни на мінеральну сировину суттєво зменшує приток доларової маси в країну і відповідно призводить до девальвації національних валют. На сьогоднішній день дорогий долар вигідний США, виразником інтересів яких виступає МВФ, що навряд чи буде йти всупереч інтересів Білого дому. Одним словом, багато країн, у тому числі й Україна, «попали під роздачу».

Пересічні українці не вірять комерційним банкам, які двадцять два роки у переважній більшості використовували їх як базу для отримання надприбутків, тому масово спорожнюють банкомати та гривневі депозити. Вилучену з банківських рахунків гривневу масу намагаються відразу перевести в матеріальні активи, що кумулятивним чином призводить до зростання цін на переважній більшості споживчих ринків. **МВФ та ЄС обіцяють чергові транші фінансової допомоги, але це, як-то кажуть, «вилами по воді писано».**

З іншого боку, дорогий долар частково вигідний малому та середньому бізнесу, що тримає доларову масу не в банках, а в «домашніх схронах». Це дасть можливість цим суб'єктам підприємницької діяльності покращити ситуацію з поповненням обігових коштів та призведе до створення нових робочих місць. **При цьому в найгіршому становищі опинилися бюджетники, реальна заробітна плата яких внаслідок здешевлення гривні суттєво знизилася.**

Хронічною хворобою економічної політики держав пострадянського табору в умовах загострення фінансової кризи є намагання підтримати комерційні банки, а не пересічних українців, останні, природно, намагаються конвертувати свої заощадження у реальні активи, а не стати жебраками, як це було у 1991 році після «павловської» грошової реформи. Рецидив такої хвороби знову яскраво проявився під час піку протистояння між представниками Євромайдану та владного

істеблшменту на чолі з Віктором Януковичем, коли комерційні банки почали вводити обмеження на видачу готівки.

Більшість комерційних банків України, створених на початку 90-х років, основну увагу зосереджували на отриманні максимальних прибутків від проведених ними операцій. При цьому кредитування суб'єктів підприємницької діяльності на прийнятних для них умовах мало поодиноким характером. Сплата банківських процентів для багатьох суб'єктів бізнесу була невідомою.

Банки перейшли у стан облоги. Після перших пострілів, що пролунали в Києві, українці в паніці кинулися виймати готівку з банкоматів, знімати вклади до запитання і забирати строкові депозити. Щоб не залишитися без грошей, фінансисти були змушені вдаватися до крайніх заходів – від встановлення лімітів на зняття кеша із пластикових карт до закриття відділень у столиці України.

В.о. Президента України Олександр Турчинов доручив голові Національного банку України Степану Кубіву проводити тотальний фінансовий моніторинг банків з метою недопущення виведення коштів з країни. Турчинов повідомив новому главі центробанку, що зараз вкрай важливо не допустити виведення шахраями коштів з України.

Вже так сформувалася структура національної економіки, що вирішальну роль у забезпеченні господарської самодостатності країни відіграють олігархи. **І тому саме українські олігархи, яким владою Віктора Януковича були створені тепличні умови для розширеного відтворення бізнесу, як ніхто зацікавлені у відновленні стабільності в національній економіці та поживленні іноземного інвестування.** Більше того, на підприємствах, які належать олігархам, працюють мільйони українських громадян, тому поведінка фінансових мішків значною мірою впливає на градус соціального напруження в суспільстві.

Дмитро Фірташ зустрівся з високопосадовцями британського МЗС 24 лютого у Лондоні. Під час зустрічі сторони обговорили останні події в Україні, а також питання надання Великобританією політичної та економічної підтримки Україні після формування нового українського уряду. Фірташ назвав зустріч «дуже корисною та конструктивною».

В останні дні поведінка олігархів (зокрема, зустріч Дмитра Фірташа у Великобританії) засвідчила, що вони налаштовані на продуктивну співпрацю з майбутнім українським урядом. Великий український бізнес не має ідеологічного забарвлення, тому буде співпрацювати як з лівими, так і з правими. В теперішніх умовах це дуже важливо, оскільки державна скарбниця майже порожня.

Українським олігархам варто брати приклад з Дмитра Фірташа і поступово відновлювати позиції української держави на міжнародній арені. Прагнення переконати одну з провідних країн світу в доцільності відновлення традиційних зв'язків із Києвом свідчить про те, що бізнес прагне якнайшвидшого подолання кризових явищ у національній економіці та виходу на новий рівень співробітництва з транснаціональним капіталом.

Призначення губернаторами Донецької та Дніпропетровської областей **Сергія Тарути** та **Ігоря Коломойського** засвідчило єдність національних і бізнесових інтересів, оскільки для великого капіталу збереження територіальної цілісності України та стабілізація економічної обстановки є основною домікантою розширеного відтворення наявного бізнесу та підвищення рівня його капіталізації, а на тлі російської агресії в Криму консолідація державницьких сил та бізнес-еліти є необхідною передумовою становлення нової України.

За матеріалами Інтернет-ресурсу
<http://ua-ekonomist.com>